

АНАЛІЗ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ

Розглянуто основні положення наукової новизни дисертацій вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячених питанням бухгалтерського обліку та контролю страхових резервів. Визначено основні теоретичні проблеми формування страхових резервів, висвітлено напрями подальших досліджень в контексті обліку та контролю страхових резервів

Ключові слова: страхові резерви, бухгалтерський облік, контроль

Постановка проблеми. На сьогодні інформація про страхові резерви стає одним із основних факторів страхової діяльності та становить значущу частину економічного потенціалу страхових компаній (СК), зокрема страхова компанія Леммастаном на 30.09.2012 р. має статутний капітал в розмірі 550000 тис. грн., а страхові резерви складають 186554,5 тис. грн. [9], завдяки цим показникам СК "Лемма" займає перші позиції в рейтингу страхових компаній. Достатність страхових резервів є важливою умовою при здійсненні страхової діяльності, тому дослідження їх як об'єкту суспільно-економічних процесів за останні роки зросло серед науковців України та Російської Федерації. Зокрема, в літературі вчені висвітлюють різні підходи до вирішення основоположних теоретичних проблем, натомість проблеми формування страхових резервів, методи їх обліку та контролю майже не розглядаються вченими. Тому систематизація основних теоретичних проблем щодо страхових резервів, а також визначення перспектив подальших досліджень проблемних питань страхових резервів є актуальним.

Мета дослідження. Аналіз основних положень дисертацій українських та російських дослідників з метою визначення актуальних теоретичних питань щодо страхових резервів, а також оцінка ступеня дослідження практичних проблем, що виникають в діяльності страхових компаній.

Аналіз результатів останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням теоретичних основ страхових резервів займалися М.О. Белгородцева [1], О.В. Бондаренко [2], Д.Г. Буханець [3], О.О. Сидоренко [20], В.С. Приходько [17], Я.Б. Федорова [23], О.В. Мурашко [14], А.М. Єрмошенко [7], Ю.М. Дьячкова [5], О.С. Рабий [18], А.А. Супрун [21], Є.І. Сафронов [19], Т.М. Павлюченко [16], М.К. Яковлев [25], Є.А. Мельниченко [11], Р.В. Ливанова [10], Д.Г. Еремін [6], В.А. Милахин [13], І.Г. Туманов [22], Г.О. Шитиков [24], В.Е. Янов [26], Т.В. Никитина [15], П.А. Долгих [4], Ф.Я. Мещеряков [12], М.Г. Жигас [8]. Проте ступінь дослідження практичних проблем не було висвітлено жодним науковцем.

Викладення основного матеріалу. Одним із результатів наукової діяльності є дисертаційна робота. Вважаємо, що тематика дисертаційних досліджень найбільш яскраво демонструє актуальні проблеми в науці та практичній діяльності, саме тому в ході дослідження проведено бібліометричний аналіз дисертаційних робіт за напрямом "страхові резерви", захищених в Україні та Російській Федерації. Тому для визначення напрямів проблемних питань за темою дослідження проаналізовано дисертаційні роботи за економічними спеціальностями, захищені в Російській Федерації (РФ) та Україні за період 1998-2012 рр. Динаміку написання дисертацій, які містять дослідження щодо страхових резервів страхових компаній наведено на рис. 1.

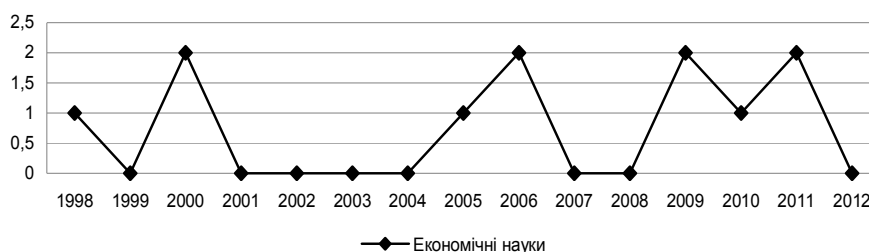

Рис. 1. Динаміка кількості дисертаційних робіт за галузь "Економічні науки" захищених за напрямом "страхові резерви" в Україні

За результатами аналізу даних, що містяться на рис. 1. можна сформулювати висновок про зростання кількості досліджень з різних проблемних питань страхових резервів, що є додатковим обґрунтуванням актуальності дослідження та необхідності розробки та удосконалення теоретичних положень і практичних рекомендацій ідентифікації, облікового відображення страхових резервів.

Відповідно до рис. 1, в різні періоди кількість наукових досліджень варіюється, що залежить від різних економічних, політичних, суспільних факторів. Результати аналізу вказують на підвищення активності дослідження проблем пов'язаних з страховими резервами починаючи з 1998 року, кількість захищених дисертацій складала 1, а у 2000 р. зросла до 2 робіт. В 1999 р., 2002-2004 рр. дисертаційні роботи з даного напрямку взагалі не виконувалися.

Так, у 2005 р. почало активно досліджуватись питання страхових резервів, по 2011 кількість дисертаційних досліджень зросла і за вказані 6 років становить 8 робіт. В 2007-2008 рр. дисертаційні роботи з даного напрямку взагалі не виконувалися. Така

ситуація пов'язана з ще дещо несформованою економічною системою, що постала на межі переходу на ринкові відносини. Розуміння необхідності утримання позиції держави та окремих суб'єктів економіки в ринкових умовах, у зв'язку з підвищенням конкуренції, спонукало науковців до пошуку нових методів управління страховими резервами, що призвело до активізації досліджень проблем страхових резервів починаючи з 2008 року.

Починаючи з 2009 р. спостерігається стабільність серед досліджень науковців за напрямом "страхові резерви", а саме в 2009 р. – захищено 2 роботи, у 2010 р. – 1, а у 2011 р. також захищено 2 дисертаційні роботи, порівняно з минулими роками 1999 р. – 0 робіт, 2001-2004 рр. по 0. Найбільша кількість дисертацій (по 2 роботи) захищено в 2000, 2006, 2009, 2011 рр. Відсутні дослідження з даної тематики у 2012 р., тоді як у 2010 – захищена лише 1 дисертаційна робота. Така ситуація вказує на недостатній рівень вирішення обраної проблеми на сьогоднішній день.

Отже, все це говорить про досить високу актуальність обраної теми, що пов'язано з тим, що суб'єкти

господарювання (страхові компанії), працюючи в сучасних умовах потребують створення комплексу заходів щодо забезпечення оптимального обсягу страхових резервів з отриманням максимального результату діяльності, найменшими витратами на залучення страхових платежів та найменшими дисбалансом фінансового стану.

Неврахування або ігнорування даного явища може спричинити погіршення показників платоспроможності та фінансової стійкості страховика.

Динаміка дисертаційних досліджень за напрямом "страхові резерви", захищених в Російській Федерації представлено на рис. 2.

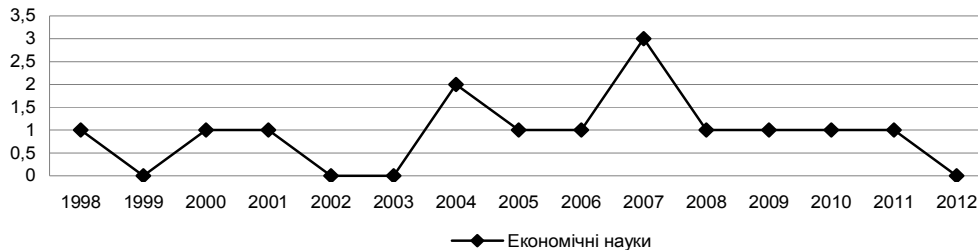

Рис. 2. Динаміка кількості дисертаційних робіт за галузю "Економічні науки" захищених за напрямом "страхові резерви" в Російській Федерації

За даними рис. 2 можемо спостерігати заінтересованість дослідників до питань страхових резервів починаючи з 1998 року. Це може бути пов'язане з підвищенням активності розвитку страхового ринку, які розширюють свої межі не тільки в середині країни але й за її межами. Зокрема посилення економічних взаємовідносин з приводу формування та використання страхових резервів. В період з 2004-2011 рр. щорічно захищались дисертації за напрямом страхові резерви, зокрема, в 2000-2001 рр., 2005-2006 рр., 2008-2011 рр. захищено лише по одній роботі в рік, а у 2004 р. захищено 2 роботи. Найбільша кількість робіт було захищено в 2007 р. (3 дисертаційні роботи). Тобто, на сьогодні

залишається актуальним дослідження страхових резервів в РФ, зважаючи на тенденцію років.

З метою визначення актуальності дослідження тематики "страхові резерви" в контексті розвитку загальної економічної ситуації в Україні та Російській Федерації систематизовано досліджувану кількість авторефератів кандидатських та докторських робіт за спеціальностями.

Таким чином, питання страхових резервів в економічному напрямі, згідно раніше вказаної вибірки, піднімалися в 25 роботах вітчизняних та російських науковців. Кількісний склад авторефератів дисертаційних робіт, захищених в Україні за спеціальностями галузі "Економічні науки" представлено на рис. 3.

Рис. 3. Кількість авторефератів за напрямом "страхові резерви" за галузю науки "Економічні науки" в розрізі спеціальностей

Відповідно до рис. 3 в межах спеціальності 08.00.09 (08.00.10, 08.06.04) "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)" в Україні захищено 7 робіт, тобто 28 % від загальної кількості. За даним напрямом працювали: М.О. Белгородцева [1] "Бухгалтерський облік фінансових результатів у страхових компаніях: організація і методика", О.В. Бондаренко [2] "Облік та аудит діяльності страхових компаній: методика та організація, Д.Г. Буханець [3] "Облік та звітність в страхових компаніях (методологічні та організаційні аспекти)", О.О. Сидоренко [20] "Бухгалтерський облік формування та розміщення страхових резервів", В.С. Приходько [17] "Методологія обліку страхової діяльності та аналіз платоспроможності страховика", Я.Б. Федорова [23] "Організація та методика аудиту страхових компаній, О.В. Мурашко [14] "Технічні резерви та їх роль в забезпеченні фінансової надійності страхової компанії".

Найменше кількість дисертаційних досліджень (по 4 % від загальної кількості дисертаційних досліджень) здійснено за спеціальностями 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами за напрямом" та 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит". Свої роботи присвятили А.М. Єрмошенко [7] "Механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій" та

Ю.М. Дьячкова [5] "Управління перестраховування для забезпечення фінансової стійкості страховика" відповідно. За напрямом "страхові резерви" в межах спеціальності 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" захищено 2 дисертаційні роботи в Україні, що складає 8 % від загальної кількості робіт) проводили дослідження Рабий О.С. [18] "Управління страховими резервами страховика" та А.А. Супрун [21] "Управління активами страхових компаній".

В Російській Федерації дослідження за напрямом "страхові резерви" за спеціальністю 08.00.12 "Бухгалтерський учет, статистика" складає 20 % та їх здійснювали такі науковці: Є.І. Сафронов [19] "Статистическое исследование страховых резервов в страховании жизни", Т.М. Павлюченко [16] "Развитие бухгалтерского учета и отчетности в страховых компаниях", М.К. Яковлев [25] "Бухгалтерский учет в страховых компаниях", Є.А. Мельниченко [11] "Статистическое исследование резервов в страховании автомобильного транспорта", Р.В. Ливанова [10] "Бухгалтерский учет операций по страхованию урожая сельскохозяйственных культур, проводимых с государственной поддержкой". Найменше присвятили свої дослідження (8 % від загальної

кількості робіт) напряму "страхові резерви" за спеціальністю 08.00.05 "Економіка і управління народним хазяйством": Д.Г. Еремін [6] "Развитие механизма управления страховыми предпринимательскими структурами", В.А. Милахин [13] "Формирование страховых фондов при обязательном и добровольном страховании от несчастных случаев на производстве".

Найбільша кількість (7 робіт) дисертаційних досліджень, тобто 28 % від загальної кількості робіт за напрямом "страхові резерви" в Російській Федерації за спеціальністю 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" здійснили такі науковці: І.Г. Туманов [22] "Методология формирования резервов в имущественном страховании", Г.О. Шитиков [24] "Управление размещением страховых резервов", В.Е. Янов [26] "Инвестиционная деятельность страховых компаний: принципы организации, регулирование и оптимизация", Т.В. Никитина [15] "Стратегия страховщика в условиях развивающегося рынка", П.А. Долгих [4] "Совершенствование финансово-экономического механизма управления резервами страховой компании", Ф.Я. Мещеряков [12] "Развитие системы долгосрочного страхования жизни в Российской Федерации", М.Г. Жигас [8] "Обеспечение финансовой устойчивости страховых организаций в условиях рыночной экономики".

Отже, відповідно до результату проведеного дослідження, питання формування, розміщення та використання страхових резервів є досить проблемними та викликають інтерес багатьох науковців в різних галузях знань. Тільки в сфері економічних наук за період 1998-2012 р. зазначені питання піднімалися в межах 6 спеціальностей України (44 % від загальної кількості

дисертаційних робіт за даним напрямом) та в межах 3 спеціальностей Російської Федерації (56 % від загальної кількості дисертаційних робіт за даним напрямом). За спеціальністю "Бухгалтерський облік" захищено 12 дисертаційних робіт в Україні та Російській Федерації (складає 48 % від загальної кількості робіт), що підтверджує актуальність досліджень. Тому у подальшому дослідженні буде приділено увагу виявленню проблемним питанням відносно комплексних теоретичних та методичних підходів бухгалтерського обліку формування і використання страхових резервів.

Виходячи зі здійсненого аналізу дисертацій в межах виділених спеціальностей, можемо стверджувати, що питання страхових резервів розглядається в багатьох економічних напрямках. Що стосується бухгалтерського обліку, то в Росії, як і в Україні, даному питанню приділена не достатня увага. В частині бухгалтерського обліку дане питання потребує більш глибокого дослідження та вивчення, адже саме система бухгалтерського обліку забезпечує ефективне управління страховими резервами особливо в умовах ризику.

Основний приріст в науку відображається в науковій новизні дисертаційної роботи, тому вважаємо за необхідне здійснити аналіз елементів наукової новизни досліджуваних дисертацій з метою визначення основних здобутків з проблем, що стосуються напряму "страхові резерви" та виявлення напрямів нерозкритих питань. На основі систематизованих елементів наукової новизни авторефератів дисертаційних робіт українських та російських вчених виділено відповідні напрями дослідження (табл. 1).

Таблиця 1. Аналіз наукової новизни дисертаційних досліджень, присвячених проблемам бухгалтерського обліку страхових резервів

Автор	Напрями наукової новизни													
	Теоретичний аспект			Методика бухгалтерського обліку				Контроль		Управління				
	Понятійний апарат	Класифікація	Удосконалення нормативного регулювання	Облікова політика	Документування	Оцінка	Рахунки	Звітність	Організація контролю	Методика контролю	Формування	Розміщення	Використання	Пере-страхування
Україна														
Рабий О.С.	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-
Приходько В.С.	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-
Буханець Д.Г.	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-
Сидоренко О.О.	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	+	+	-	+
Мурашко О.В.	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Бондаренко О.В.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	+
Федорова Я.Б.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-
Російська Федерація														
Павлюченко Т.Н.	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Яковлев М.К.	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Туманов І.Г.	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-
Сафронов Є.І.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Шитиков Г.А.	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Янов В.Е.	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Кількість	4	2	4	1	0	3	3	2	2	2	4	4	0	2

Відповідно до табл. 1. дослідження страхових резервів можна розділити на такі блоки: теоретичні основи бухгалтерського обліку страхових резервів, методика бухгалтерського обліку страхових резервів, контроль за страховими резервами та управління страховими резервами, що включає процеси, притаманні лише страховій діяльності, такі як формування, розміщення, використання та перестрахування страхових резервів.

В кожному з досліджень автори здійснювали удосконалення *понятійного апарату* страхових резервів здійснили О.С. Рабий [18], В.Е. Янов [26], І.Г. Туманов [22], О.В. Мурашко [14]. Рабий О.С. [18] запропонувала використовувати поняття "умовно-залучені" кошти

страховика, що характеризує страхові резерви, в свою чергу О.В. Мурашко [14] визначила сутність технічних резервів та їх призначення. Уточнено і розмежовано поняття "страхового фонду" та "страхових резервів" як економічної та облікової категорій В.Е. Яновим [26], а І.Г. Туманов [22] на основі філософських категорій форми, змісту, враховуючи принцип існування ризику, уточнив поняття страхових резервів та описав їх як економічну категорію, виділивши її ознаки.

Класифікація страхових резервів розглядалась О.В. Мурашко [14], І.Г. Тумановим [22]. Визначено поняття структури страхових резервів та обґрунтовано її існування І.Г. Тумановим [22]. В свою чергу О.В. Мурашко [14]

запропонувала розширення складових елементів технічних резервів (резерв збитків, які сталися, але ще не відомі; резерв коливань збитковості; резерв катастроф) та проаналізувала складові елементи технічних резервів страховика (резерв премій; резерв збитків; резерв коливань збитковості; резерв катастроф), країн Європейського Співтовариства та України.

Ряд авторів О.С.Рабій [18], О.О.Сидоренко [20], Г.А.Шитіков [24], М.К.Яковлев [25] вдосконалювали *нормативно-правові засади регулювання* страхових компаній. Зокрема, Г.А.Шитіковим [24] сформульовано рекомендації щодо посилення контролю з боку держави за діяльністю страхових організацій щодо розміщення страхових резервів та її регулювання через механізм довірчого управління страховими резервами. Рабій О.С. [18] визначено підходи до принципів оподаткування доходів страховиків, в тому числі і від розміщення страхових резервів. Сидоренко О.О. [20] розроблено класифікацію нерухомотості згідно із Податковим кодексом України шляхом виділення чотирьох груп: основні засоби групи 1 – земельні ділянки; основні засоби групи 3 – будівлі; не виробничі основні засоби та товари, що дає можливість достовірно складати податкову звітність. Обґрунтована необхідність розробки та затвердження Положення бухгалтерському обліку “Доходи та витрати по договорам страхування М.К. Яковлевим [25].

Група авторів приділяла значну увагу удосконаленню методичних засад бухгалтерського обліку в таких розрізах як оцінка, рахунки, звітність, та частково приділялась увага обліковій політиці. Сидоренко О.О. [20] запропонував концептуальні засади організації обліку розміщення страхових резервів з урахуванням принципів прибутковості та диверсифікованості, впровадження яких надасть можливість формувати інформаційне забезпечення, необхідне для здійснення поточного контролю та прийняття управлінських рішень щодо процесу безпечного та ефективного розміщення страхових резервів, як одного з найважливіших факторів забезпечення платоспроможності страховика.

Проблемам *документування* страхових резервів науковцями не приділено належної уваги, на відміну від розрахунків страхових резервів, тобто їх оцінці. Оцінка страхових резервів розглядалась у працях Д.Г. Буханця [3], О.О. Сидоренка [20], О.В. Мурашко [14], І.Г. Туманова [22]. Зокрема, Д.Г. Буханець [3] запропонував методику розрахунку резервів незароблених премій на основі узагальнення міжнародного досвіду та порівняльного аналізу методів їх оцінки. Досліджено методику формування резерву незароблених премій та обґрунтовано основу для розрахунку резерву збитків, які сталися, але ще не відомі, запропоновано методику його формування О.В. Мурашко [14]. Тумановим І.Г. [22] розроблено метод формування резерву незароблених премій враховуючи інфляцію, розроблено методи формування резерву незароблених премій для різних типів нерівномірно розподіленого ризику, розроблено метод формування резерву коливань збитковості. А О.О. Сидоренко [20] запропонував методичні підходи до розрахунку зароблених страхових платежів шляхом врахування наслідків розірвання договорів страхування (перестраховання), процедури розрахунку резерву заявлених, але не виплачених збитків, в частині його формування за претензіями, що заявлені в іноземній валюті та порядок розрахунку суми страхових платежів, які повертаються страховальнику в разі дострокового припинення дії договору страхування, який окрім інтересів страховика враховує інтереси й страховальника.

Вдосконалення методики бухгалтерського обліку за допомогою введення додаткових *рахунків* здійснили такі науковці Т.Н. Павлюченко [16], Д.Г. Буханець [3], В.С. Приходько [17]. Зокрема, Д.Г. Буханець [3] вносить пропозиції щодо удосконалення діючих методик бухгалтерського обліку операцій з перестраховання, виплат страхових сум і страхових відшкодувань, виходячи з єдиних

методологічних засад обліку страхових операцій, а також порядку та умов їх проведення, розробив рекомендації щодо застосування субрахунків обліку страхової діяльності до рахунків, передбачених Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.99 з урахуванням потреб страховиків. Приходьком В.С. [17] обґрунтовано необхідність введення додаткових бухгалтерських рахунків: “Страхові платежі”, “Перестраховання”, “Страхові резерви”, “Частка перестраховиків у страхових резервах”, “Виплати страхових сум та страхових відшкодувань”, уточнено їх класифікацію за економічним змістом та визначено місце в новому Плані рахунків. Розроблено методичні підходи до модифікації плану рахунків, врахувавши специфіку діяльності страхової компанії, для забезпечення диференціації формування витрат, розрахунків та резервів в системі бухгалтерських рахунків в залежності від їх економічного змісту Т.Н. Павлюченко [16].

Звітність страхових компаній представляє найбільший інтерес серед усіх користувачів, тому її достовірність та повнота повинна задовольняти усі їх інтереси. Так, Д.Г. Буханецем [3] обґрунтовано необхідність удосконалення спеціалізованої звітності в страхуванні, виходячи з потреб державного фінансового контролю, а також запропоновано форми спеціалізованої звітності страховика відповідно до вимог страхового законодавства України, національних положень бухгалтерського обліку та зарубіжного досвіду. В свою чергу В.С. Приходьком [17] обґрунтовано необхідність складання страховиками окремого балансу та інших форм фінансової звітності, в основу побудови яких покладені вимоги чинного законодавства.

Контроль страхових компаній розглядався в працях О.В. Бондаренко [2] та Я.Б. Федорова [23], де частково приділяється увагу контролю специфічними об'єктам бухгалтерського обліку страхових резервів в частині побудови програми аудиту.

Управління страховими резервами є особливістю діяльності страхової компанії, тому науковці приділяють значну увагу. Зокрема, формування страхових резервів в свої роботах розглядали О.С. Рабій [18], О.О. Сидоренко [20], О.В. Мурашко [14], Д.Г. Буханець [3], І.Г. Туманов [22], розміщення – О.О. Сидоренко [20], О.С. Рабій [18], Г.О. Шитіков [24], В.Е. Янов, використання страхових резервів частково розглядав Д.Г. Буханець та питання перестраховання висвітлено частково в працях О.О. Сидоренко [20], О.В. Мурашко [14], О.В. Бондаренко [2].

Таким чином, проведений бібліометричний аналіз тематики дисертаційних досліджень в рамках спеціальностей економічних наук вказує на зростання інтересу у вирішенні проблем страхових резервів страхових компаній в умовах ринкових відносинах. Зокрема, найбільша кількість досліджень в рамках економічної науки виконана в межах спеціальності “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)” в Україні захищено 7 робіт, тобто 28 % від загальної кількості. Найменше кількість дисертаційних досліджень (по 4 % від загальної кількості дисертаційних досліджень) здійснено за спеціальностями 08.06.01 “Економіка, організація і управління підприємством за напрямом” та 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит”. В Російській Федерації дослідження за напрямом “страхові резерви” за спеціальністю “Бухгалтерський учет, статистика” складає 20 %. Аналіз динаміки дисертаційних досліджень в частині проблематики страхових резервів страхових компаній показав зростання кількості дисертаційних досліджень за останні 15 років. Така ситуація обумовлена необхідністю отримання достовірної інформації про стан страхових резервів, що забезпечує систему бухгалтерського обліку, для ефективного управління ними.

Отже, науковці приділяли увагу таким проблемним питанням: визначення сутності страхових резервів, методиці їх розрахунку, методиці відображення в

бухгалтерському обліку та моделі розміщення страхових резервів, проте запропоновані шляхи вирішення проблем є обґрунтованими та доцільними, а тому – цінними для розвитку наукових підходів та розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку та контролю страхових резервів страхових компаній. За умов конвергенції національних стандартів до міжнародних виникає гостра необхідність перегляду базових положень методології бухгалтерського обліку страхових резервів, їх розширення та удосконалення, що передбачає розробку нових підходів до їх відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку та удосконалення інформаційного забезпечення управління в умовах глобалізаційних перетворень з урахуванням специфіки страхової діяльності. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вирішення проблем формування страхових резервів (визначення понятійного апарату, аналіз класифікації страхових резервів, дослідження методики обліку страхових резервів за елементами методу бухгалтерського обліку та здійснення контролю за формуванням страхових резервів).

Список використаних літературних джерел:

1. *Белгородцева М.О.* "Бухгалтерський облік фінансових результатів у страхових компаніях: організація і методика": автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук., спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)" / М.О. Белгородцева. – Київ, 2011.
2. *Бондаренко О.В.* "Облік та аудит діяльності страхових компаній: методика та організація автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук., спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності)" / О.В. Бондаренко. – Київ, 2009.
3. *Буханець Д.Г.* Облік та звітність в страхових компаніях (методологічні та організаційні аспекти): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук., спец. 08.06.04. "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / Д.Г. Буханець. – Київ, 2000.
4. *Долгих П.А.* "Совершенствование финансово-экономического механизма управления резервами страховой компании": автореф. дис. на соискание наук. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежный обороты кредит" / П.А. Долгих. – Москва, 2004.
5. *Дьячкова Ю.М.* "Управление перестрахования для обеспечения финансовой стойкости страховика" автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук., спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / Ю.М. Дьячкова. – Донецьк, 2010.
6. *Еремін Д.Г.* "Развитие механизма управления страховыми предпринимательскими структурами": автореф. дис. на соискание наук. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 "Экономика и управление народным хозяйством" / Д.Г. Еремін. – Санкт-Петербург, 2011.
7. *Єрмошенко А.М.* "Механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій" автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук., спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами" / А.М. Єрмошенко. – Київ, 2006.
8. *Жигас М.Г.* "Обеспечение финансовой устойчивости страховых организаций в условиях рыночной экономики: автореф. дис. на соискание наук. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежный обороты кредит" / М.Г. Жигас – Иркутск, 1998.
9. Звіт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг: Підсумки діяльності страхових компаній у 2012 році / [Електронний ресурс] // Законодавство України [офіційний веб-сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг] Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/734.html>
10. *Ливанова Р.В.* "Бухгалтерский учет операций по страхованию урожая сельскохозяйственных культур, проводимых с государственной поддержкой" автореф. дис. на соискания науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 "Бухгалтерский учет, статистика" / Р.В. Ливанова – Киров, 2007.
11. *Мельниченко Е.А.* "Статистическое исследование резервов в страховании автомобильного транспорта" автореф. дис. на соискания науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 "Бухгалтерский учет, статистика" / Е.А. Мельниченко – Москва, 2007.
12. *Мещеряков Ф.Я.* "Развитие системы долгосрочного страхования жизни в Российской Федерации": автореф. дис. на соискание наук. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежный обороты кредит" / Ф.Я. Мещеряков – Санкт-Петербург, 2005.
13. *Милахин В.А.* "Формирование страховых фондов при обязательном и добровольном страховании от несчастных случаев на производстве": автореф. дис. на соискание наук. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 "Экономика и управление народным хозяйством" / В.А. Милахин. – Москва, 2007.
14. *Мурашко О.В.* "Технічні резерви та їх роль в забезпеченні фінансової надійності страхової компанії" автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук., спец. 08.00.10 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / О.В. Мурашко. – Київ, 1998.
15. *Никитина Т.В.* "Стратегия страховщика в условия хризвизающегося рынка": автореф. дис. на соискание наук. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежный обороты кредит" / Т.В. Никитина. – Санкт-Петербург, 2000.
16. *Павлюченко Т.М.* "Развитие бухгалтерского учета и отчетности в страховых компаниях": автореф. дис. на соискания науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 "Бухгалтерский учет, статистика" / Т.М. Павлюченко. – Воронеж, 2010.
17. *Приходько В.С.* Методологія обліку страхової діяльності та аналіз платоспроможності страховика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / В.С. Приходько. – Київ, 2000.
18. *Рабий О.С.* Управление страховыми резервами страховика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / О.С. Рабий. – Одеса, 2006.
19. *Сафронов Е.И.* "Статистическое исследование страховых резервов в страховании жизни": автореф. дис. на соискания науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 "Бухгалтерский учет, статистика" / Е.И. Сафронов. – Москва, 2008.
20. *Сидоренко О.О.* Бухгалтерський облік формування та розміщення страхових резервів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)" / О.О. Сидоренко. – Київ, 2011.
21. *Супрун А.А.* "Управление активами страховых компаний" автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук., спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / А.А. Супрун. – Київ, 2005.
22. *Туманов И.Г.* "Методология формирования резервов в имущественном страховании": автореф. дис. на соискание наук. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежный обороты кредит" / И.Г. Туманов. – Москва, 2006.
23. *Федорова Я.Б.* "Организация та методика аудиту страхових компаній автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук., спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)" / Я.Б. Федорова. – Одеса, 2009.
24. *Шитиков Г.О.* Управление размещением страховых резервов: автореф. дис. на соискание наук. степени док. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежный обороты кредит" / Г.О. Шитиков. – Иркутск, 2004.
25. *Яковлев М.К.* "Бухгалтерский учет в страховых компаниях" автореф. дис. на соискания науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 "Бухгалтерский учет, статистика" / М.К. Яковлев. – Москва, 2009.
26. *Янов В.Э.* Инвестиционная деятельность страховых компаний: принципы организации, регулирования и оптимизации: автореф. дис. на соискания науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежный обороты кредит" / В.Э. Янов. – Санкт-Петербург, 2001.

ПРОКОПЕНКО Ж.В. – здобувач кафедри обліку підприємницької діяльності Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана.

Стаття надійшла до редакції: 19.02.2013 р.